

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
در رشته علوم سیاسی گرایش مطالعات منطقه ای

عنوان :

تأثیر تحولات منطقه ای بر مناسبات سوریه و رژیم صهیونیستی در دوره بشار اسد

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر بیژن نیری

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر میرطیب موسوی

پژوهشگر:

محمدابوالفضل نورپور

تابستان ۹۰

تقدیر و تسکیر

«اینک به مصداق: من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق»

در آغاز لازم می‌دانم از زحمات پدر و مادر گرامی ام و کلیه کسانی که در دوران تحصیل همواره مشوق و پشتیبان اینجانب بوده اند کمال تسکیر بنمایم.

بمخنین بر خود واجب می‌دانم که از زحمات بی‌دریغ و رابهنمایی‌های ارزشمند استاد گرامی جناب آقای دکتر بشیرن نیری در راستای انجام این پروژه در طول یک سال گذشته تسکیر و قدردانی بنمایم، همچنین از زحمات جناب آقای دکتر میرطیب موسوی که به عنوان استاد مشاور رابهنمایی اینجانب را بر عهده داشته اند تسکیر می‌نمایم.

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم که زندگی در پرتو مهرشان هرگز نمی‌میرد.

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **محمد ابوالفضل نورپور** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی:

۸۶۰۰۱۰۱۷۱۰۰ در رشته: **علوم سیاسی (گرایش مطالعات منطقه ای)** که در تاریخ ۱۳۹۰/۵/۱۷ از

پایان نامه خود تحت عنوان: **«تاثیر تحولات منطقه ای بر مناسبات سوریه و رژیم صهیونیستی در**

دوره بشار اسد» با کسب نمره ۱۹ (نوزده) و درجه عالی دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای

علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های

موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر، یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها

و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد

دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی

ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: محمد ابوالفضل نورپور

تاریخ و امضاء

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : کلیات تحقیق
۱	مقدمه.....
۳	۱-۱ بیان مساله.....
۴	۱-۲ هدف های تحقیق.....
۵	۱-۳ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن.....
۵	۱-۴ سوال ها و فرضیه های تحقیق.....
۶	۱-۵ پیشینه و سوابق تحقیق.....
۶	۱-۶ تعریف مفاهیم.....
۸	۱-۷ روش تحقیق.....
۹	۱-۸ قلمرو تحقیق.....
۹	۱-۹ جنبه نوآوری و بدیع بودن موضوع تحقیق.....
۹	۱-۱۰ محدودیت و مشکل های تحقیق.....
۹	۱-۱۱ سازماندهی تحقیق.....
	فصل دوم : بحث نظری پیرامون عوامل موثر بر سیاست خارجی
۱۲	۱-۲ مقدمه.....
۱۳	۲-۲ حوزه و قلمرو سیاست خارجی.....
۱۳	۲-۳ اهداف سیاست خارجی.....
۱۶	۲-۴ برنامه ها و روش های سیاست خارجی.....
۱۷	۲-۵ شیوه مطالعه سیاست خارجی.....
۱۷	۲-۶ الگوهای مطالعه سیاست خارجی.....
۱۸	۲-۶-۱ مدل استراتژیک (منطقی).....
۱۸	۲-۶-۲ مدل تصمیم گیری.....
۱۹	۲-۷ انواع تصمیم گیری.....
۱۹	۲-۷-۱ مدل عقلایی.....
۱۹	۲-۷-۲ مدل رضایت بخش.....

- ۱۹-۲-۷-۳ مدل فزاینده.....
- ۲۰-۲-۷-۴ مدل فوق العاده رهبران.....
- ۲۰-۲-۷-۵ مدل مختلط.....
- ۲۰-۲-۷-۶ مدل بوروکراتیک.....
- ۲۱-۲-۷-۷ مدل تطابق و سازواری.....
- ۲۱-۲-۷-۸ مدل فزاینده.....
- ۲۱-۲-۷-۹ مدل سیستمی.....
- ۲۲-۲-۸-۸ عوامل موثر در سیاستگذاری خارجی.....
- ۲۲-۲-۸-۱۱ ارزش ها و اعتقادات.....
- ۲۲-۲-۸-۱۲ زمینه های تاریخی و فرهنگی.....
- ۲۲-۲-۸-۱۳ تصور کلی از سیاست خارجی.....
- ۲۳-۲-۸-۱۴ برداشت ها.....
- ۲۳-۲-۸-۱۵ مشکلات داخلی و افکار عمومی.....
- ۲۳-۲-۸-۱۶ نیازهای داخلی.....
- ۲۴-۲-۸-۱۷ ساختار نظام بین المللی.....
- ۲۴-۲-۹-۹ استراتژی ها و جهت گیری های سیاست خارجی دولت ها.....
- ۲۴-۲-۹-۱۱ استراتژی بی طرفی.....
- ۲۵-۲-۹-۱۲ استراتژی عدم تعهد.....
- ۲۵-۲-۹-۱۳ استراتژی انزوای طلبی.....
- ۲۵-۲-۹-۱۴ استراتژی اتحاد و تعهد.....
- ۲۶-۲-۱۰-۱۰ تکنیک ها و ابزارهای گوناگون در سیاست خارجی.....
- ۲۶-۲-۱۰-۱۱ دیپلماسی.....
- ۲۶-۲-۱۰-۱۲ اقتصادی.....
- ۲۶-۲-۱۰-۱۳ فرهنگی-تبلیغاتی.....
- ۲۷-۲-۱۰-۱۴ نظامی.....
- ۲۷-۲-۱۱-۱۱ نهادها و دستگاه های تنظیم کننده سیاست خارجی.....
- ۲۷-۲-۱۱-۱۱ اقوه مجریه.....
- ۲۷-۲-۱۱-۱۲ اقوه مقننه.....

- ۲-۱۱-۳ گروه های ذی نفوذ و احزاب سیاسی ۲۸
- ۲-۱۱-۴ افکار عمومی ۲۸
- ۲-۱۱-۵ نهادهای نظامی ۲۸
- ۲-۱۱-۶ دانشمندان و متخصصان ۲۹
- ۲-۱۱-۷ سازمان های اطلاعاتی و جاسوسی ۲۹

فصل سوم : تاریخچه روابط سوریه و اسرائیل و اختلافات مرزی و ارضی

دو کشور (منطقه جولان)

- ۳-۱ روابط سوریه و جنبش صهیونیست پیش از تاسیس اسرائیل ۳۱
- ۳-۲ جنگ اول اعراب و اسرائیل ۳۲
- ۳-۳ روابط سوریه و اسرائیل از ۱۹۴۸ تا ۱۹۶۷ ..... ۳۳
- ۳-۴ جنگ شش روزه اعراب و اسرائیل در سال ۱۹۶۷ ..... ۳۴
- ۳-۵ روابط سوریه و اسرائیل پس از جنگ شش روزه تا اکتبر ۱۹۷۳ ..... ۳۵
- ۳-۶ جنگ اکتبر ۳۶
- ۳-۷ مناسبات سوریه و اسرائیل پس از انعقاد قرارداد ترک مخاصمه ۱۹۷۴ تاکنون ۳۷
- ۳-۸ رویارویی سوریه و اسرائیل در لبنان ۳۸
- ۳-۹ روند صلح خاورمیانه ۳۸
- ۳-۱۰ بروز مجدد تنش در روابط سوریه و اسرائیل ۳۹
- ۳-۱۱ تاریخچه منازعه سوریه و اسرائیل بر سر جولان ۳۹
- ۳-۱۲ اقدامات سوریه برای بازپس گیری جولان ۴۱
- ۳-۱۲-۱-۱۲-۱-۱ افشار بر روی اسرائیل از طریق چریک های فلسطینی ۴۱
- ۳-۱۲-۱-۱۲-۲ جنگ تمام عیار ۴۱
- ۳-۱۲-۲-۱۲-۲-۱ روش دیپلماتیک ۴۲
- ۳-۱۲-۲-۱۲-۲-۲ نتیجه گیری ۴۳

فصل چهارم: نقش کشورهای همسایه در تقابل سوریه و اسرائیل

- ۴-۱ نقش کشورهای همسایه در تقابل سوریه و اسرائیل ۴۵
- ۴-۱-۱-۱ لبنان ۴۵

- ۴-۱-۲- ترکیه ۴۹
- ۴-۲- روابط ترکیه و اسرائیل ۵۰
- ۴-۳- میانجی گری ترکیه میان سوریه و اسرائیل ۵۱
- ۴-۴- عراق ۵۱

فصل پنجم: کشورهای غربی و مناسبات سوریه و اسرائیل و نقش ایران بر

مناسبات دو کشور

- ۵-۱- روابط سوریه با غرب ۵۴
- ۵-۲- روابط اسرائیل با غرب ۵۵
- ۵-۳- سیاست غرب در قبال منازعه اعراب (سوریه و اسرائیل) ۵۷
- ۵-۴- روابط ایران و سوریه ۵۹
- ۵-۵- روابط ایران و اسرائیل ۶۲
- ۵-۶- اسرائیل و ایران هسته ای ۶۵
- ۵-۷- سیاست های راهبردی ۶۵
- ۵-۸- صف آرای سوریه و ایران در مقابل اسرائیل ۶۷
- ۵-۹- نتیجه گیری ۷۳

فصل ششم: نقش مساله فلسطین در روابط سوریه و اسرائیل

- ۶-۱- سیاست سوریه در قبال فلسطین ۷۷
- ۶-۲- سوریه و گروه های فلسطینی ۷۷
- ۶-۲-۱- سوریه و سازمان آزادی بخش فلسطین ۷۷
- ۶-۳- سوریه و حماس ۸۰
- ۶-۴- وضعیت آوارگان فلسطینی مقیم سوریه ۸۱
- ۶-۴-۱- ترکیب جمعیتی ۸۱
- ۶-۴-۲- سناریوهای حل مساله آوارگان فلسطینی ۸۶
- ۶-۵- سناریوهای مطرح ۸۶
- ۶-۵-۱- سناریو مذاکره ۸۶
- ۶-۵-۲- سناریوی انتقال ۸۶
- ۶-۵-۳- سناریوی پراکنده سازی ۸۷

۸۷	..... سناریوی جنوب خلیج فارس ۱-۳-۵-۶
۸۷	..... سناریوی جهانی ۲-۳-۵-۶
۸۷	..... سناریوی اسکان ۴-۵-۶
۸۹	..... نتیجه گیری ۶-۶

فصل هفتم: نقش عوامل داخلی تاثیرگذار بر سیاست خارجی سوریه در قبال

اسرائیل و بالعکس

۹۲	..... نقش عوامل تاریخی بر سیاست خارجی سوریه ۱-۷
۹۵	..... حزب بعث ۱-۱-۷
۹۵	..... ارتش ۲-۱-۷
۹۶	..... پلیس امنیتی ۳-۱-۷
۹۷	..... نهادهای نظام اداری ۴-۱-۷
۹۸	..... بحث نظری در سیاست خارجی اسرائیل ۲-۷
۱۰۳	..... حزب کارگر ۱-۲-۷
۱۰۴	..... حزب لیکود ۲-۲-۷
۱۰۵	..... حزب کادیم ۳-۲-۷
۱۰۵	..... سایر احزاب ۴-۲-۷
۱۰۶	..... جنبش اکنون صلح برای اسرائیل ۵-۲-۷
۱۰۷	..... نتیجه گیری ۳-۷
۱۱۰	..... نتیجه گیری:
۱۱۶	..... منابع و مآخذ:

مقدمه

منطقه خاورمیانه به لحاظ برخورداری از پیشینه تاریخی و تمدنی و برخورداری از عوامل ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی در جهان همواره طی سال های متمادی از سوی جهانیان حائز اهمیت فوق العاده ای بوده است و هم اکنون هم به عنوان یکی از زیر سیستم های عمده و تاثیرگذار نظام بین الملل به شمار می آید. وجود ذخائر عظیم نفت و گاز که به عنوان قلب تپنده اقتصاد جهان به شمار می رود با توجه به سیر تحولات این منطقه استراتژیک از دوران کهن و ظهور و بروز تمدن های مهم در این منطقه و همچنین به لحاظ تجاری می توان این ادعا را به اثبات رساند و همین امر عامل توجه قدرت های بزرگ خارجی و به وجود آمدن نوعی رقابت و حتی بروز کشمکش ها گردیده است .

به تبع این موضوع سبب ساز توجه قدرت های بزرگ فرا منطقه ای و جهانی به خاورمیانه گردیده به کرات شاهد رقابت ها و منازعات آنان با یکدیگر از یک سو و با قدرت های منطقه ای از سوی دیگر به منظور بسط نفوذ خود در این نقطه از جهان بوده ایم و در عین حال این کشمکش های را می توان در میان قدرت های منطقه ای نیز به خوبی مشاهده کرد. در مجموع باید گفت خاورمیانه به سبب ویژگی های فوق الذکر گرچه همچون هر زیر سیستمی متاثر از تحولات بین المللی است تا الان وجود اثرگذار بر آن نیز می باشد تا جایی که امنیت آن با امنیت نظام بین الملل و در راس آن قدرت های بزرگ گره خورده است به نحوی که همواره نسبت به تحولات خاورمیانه توجه خاص مبذول داشته اند. ائتلاف جهانی به رهبری ایالات متحده در پی حمله به عراق و سرنگونی رژیم بعث ، نقش آمریکا در صلح اعراب و اسرائیل و طرح خاورمیانه بزرگ همه و همه موید همین مدعا می باشد. حال درک و شناخت تحولات خاورمیانه آن قدر حائز اهمیت است که می توان گفت جنگ اعراب و اسرائیل در طی ۶۰ سال گذشته چرا به صورت یک مساله حل نشدنی در آمده است.

با توجه به مطالب گفته شده می توان به اهمیت روابط بین سوریه و اسرائیل پی برد و بروز سه جنگ در تاریخ دو کشور و تصرف بلندی های جولان از طرف اسرائیل و درعوض حمایت سوریه از گروه های درگیر با اسرائیل و وجود روابط خصمانه بین دو کشور می توان به این نتیجه رسید که حتی مذاکره صلح اعراب و اسرائیل نتوانسته است منجر به برقراری صلح بین این دو کشور گردد. در این تحقیق سعی گردیده است که به بررسی روابط بین دو کشور سوریه و اسرائیل پرداخته و نقش تحولات داخلی دو کشور و رویدادهای جهانی و منطقه ای در دهه اول قرن بیست و یک به آن را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده تا بتوانیم به نوعی بینش و درک بهتر نسبت به پروسه صلح اعراب و اسرائیل پی ببریم.

فصل اول: کلیات تحقیق

۱- بیان مساله :

در طول سالیان متمادی در روابط سوریه و اسرائیل وجود تنش های متعددی را که در چند مورد منجر به درگیری نظامی شده است شاهد بودیم حتی تلاش های بین المللی در طول دهه نود گرچه طرفین را بر سر میز مذاکره نشانده اما نتوانست در عادی سازی روابط دو کشور توفیقی بدست آورد از سال ۲۰۰۰ میلادی شاهد تحولاتی مهم در منطقه و سوریه بوده ایم از جمله :

- تغییر رهبری در سوریه (با مرگ حافظ اسد و جانشینی بشار اسد)
- واقعه یازده سپتامبر و حضور نظامی آمریکا در منطقه
- حمله به عراق و سرنگونی رژیم بعث و اشغال این کشور توسط ایالات متحده آمریکا
- عقب نشینی اسرائیل از جنوب لبنان
- جنگ ۳۳ روزه حزب الله (۲۰۰۶) و جنگ ۲۲ روز غزه (۲۰۰۹ و ۲۰۰۸)

با توجه به تحولات ذکر شده این رویدادها چه تاثیری بر مناسبات سوریه و اسرائیل خواهند داشت؟ در پی یافتن پاسخ برای این سوال محوری ، تحقیق حاضر شکل گرفت.

با یادآوری این نکته که یکی از عرصه های تقابل میان سوریه و اسرائیل لبنان بوده است به طبع آن عقب نشینی اسرائیل از جنوب آن کشور تاثیر خود را بر مناسبات دو کشور خواهد داشت. همچنین تغییر رهبری در سوریه با توجه به ماهیت اقتدار گرای نظام سیاسی این کشور به نوعی شخصی بودن قدرت عاملی اثرگذار به نظر می رسد. از سوی دیگر منازعات اسرائیل با گروه های رادیکال فلسطینی همچون حماس و جهاد اسلامی فلسطین در شرایطی که سوریه از آنان حمایت می کند و مقر رهبران این گروه ها در سوریه قرار دارد می تواند فاکتوری مهم برای ادامه اختلافات میان دو کشور باشد و در اسرائیل نیز قدرت گرفتن احزاب افراطی راست گرا که مخالف الحاق جولان به سوریه هستند این اختلافات را تشدید می کند.

در عین حال نباید از نقش جمهوری اسلامی ایران در روابط دو کشور غافل شد ایران با سوریه دارای روابط گسترده سیاسی و اقتصادی بوده همکاری های امنیتی دارد و به نوعی دو کشور به عنوان متحدین استراتژیک یکدیگر به حساب می آیند از دیگر سو اما روابط ایران و اسرائیل در سه دهه اخیر

خصمانه بوده است به گونه ای که در حال حاضر جمهوری اسلامی را می‌باید اصلی ترین دشمن اسرائیل دانست نکته ای که مقامات دو کشور نیز به آن معترفند در سال های اخیر شاهد تنش در روابط میان ایران با غرب از یک سو و برخی از کشورهای منطقه از سوی دیگر بوده ایم که علت آن را می‌توان فعالیت هسته ای ایران و حمایت این کشور از گروه های رادیکال منطقه همچون حماس و حزب الله بر شمرد در این شرایط در صورت تحقق صلح سوریه و اسرائیل شاهد انزوای ایران در منطقه خواهیم بود مساله ای که سبب گردیده است فشارها بر سوریه بر رها کردن ایران و عادی سازی روابط آن کشور با اسرائیل افزایش یابد که با توجه به تنیدگی روابط ایران و سوریه باعث پیچیده تر شدن موضوع شده است با عنایت به مطالب فوق الذکر روابط ایران با قدرت های بزرگ جهانی منطقه ای عاملی تاثیرگذار بر روابط سوریه و اسرائیل به نظر می‌رسد.

با این وجود سوریه بارها اعلام کرده است در مقابل باز پس گیری جولان حاضر به صلح با اسرائیل می‌باشد و اسرائیل نیز حاضر شده در مقابل اخذ تضمین های امنیتی و سیاسی از قسمتی از جولان صرف نظر کند لازم به ذکر است؛ فشارهای بین المللی و منطقه ای ، دو کشور را تشویق به رسیدن به یک تفاهم برای ایجاد صلح و ثبات دائمی می‌نماید به غیر از کشورهایی که این روابط را برخلاف منافع خود می‌دانند.

سوریه نیز که نیازمند کمک های خارجی است به خاطر خط اول مبارزه با اسرائیل از کشورهای خلیج فارس و ایران منافع زیادی را کسب می‌کند و باید به این جمع بندی برسد که صلح با اسرائیل منافع بیشتری برای این کشور دارد تا به این روند صلح خاورمیانه تن در دهد لذا با توجه به تحولات اخیر منطقه ای و بین المللی به نظر می‌رسد فشار بر سوریه در جهت بهبود مناسبات این کشور با اسرائیل تشدید گردیده است.

۱-۲ هدف های تحقیق :

از آن جهت که انتخاب هر موضوع، دارای علل و انگیزه ها و اهداف مخصوص به خود است و محقق از انتخاب آن موضوع به دنبال اهدافی معین و مشخص می‌باشد بنابراین در باب موضوع یاد شده :

هدف اولیه هر تحقیقی را می‌بایست یافتن پاسخ برای سؤالات طرح شده در ذهن محقق دانست لذا این تحقیق نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد مهمترین اهداف این تحقیق را می‌توان چنین بر شمرد :

۱- آشنایی با تحولات منطقه خاورمیانه به عنوان یکی از مناطق استراتژیک جهان

۲- آشنایی با سیاست خارجی دو کشور منطقه یعنی سوریه و اسرائیل

۱-۳ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن :

ضرورت های انتخاب :

به طبع شناخت روابط سوریه به عنوان متحد استراتژیک کشورمان در منطقه و اسرائیل به عنوان اصلی ترین دشمن ایران در خاورمیانه برای ما بسیار ضروری است زیرا نوع این رابطه بر موقعیت ایران در منطقه اثرگذار بوده حتی می تواند بر امنیت کشورمان تأثیر بگذارد لذا در تدوین سیاست های منطقه ای کشورمان نمی توان به آن بی توجه بود.

علت های انتخاب :

عواملی که سبب انتخاب این موضوع گردیده است عبارتند از:

۱. علاقه و کنجکاوی شخصی
۲. به روز بودن موضوع و پیامد های عملی آن در عرصه بین المللی

۱-۴ سوال ها و فرضیه های تحقیق :

سوال اصلی:

تحولات منطقه ای دهه ی اول قرن بیست و یکم چه تاثیری بر مناسبات سوریه و رژیم صهیونیستی داشته است؟

فرضیه اصلی:

تحولات اخیر منطقه ای و بین المللی باعث تشدید فشار بر سوریه در جهت بهبود مناسبات این کشور با اسرائیل گردیده است.

با بررسی مذاکرات و قراردادهای صلح در دهه ۹۰ که عبارت بودند از کنفرانس صلح مادرید، قرارداد اسلو، قرارداد شرم الشيخ، مذاکرات کمپ دیوید و شکل گیری دور جدید مذاکرات می توانیم مسائل را در دو بعد بین المللی و منطقه ای مورد بررسی قرار دهیم.

بعد از جنگ سرد آمریکا به عنوان قدرت بلامنازع جهان در حل مسائل خاورمیانه و تشکیل خاورمیانه بزرگ را در صدر اولویت بندی های خود قرارداد. مهم ترین مساله خاورمیانه پایان دادن به خصومت طولانی بین اعراب و اسرائیل بود. در همین راستا آمریکا سران اعراب و اسرائیل را دعوت به مذاکره به منظور پایان دادن به خصومت نمود. برای مثال در کنفرانس یک روزه شرم الشيخ که به

میزبانی مصر و حضور نماینده از ۲۷ کشور جهان برگزار گردید این مفهوم موردتایید قرار گرفت که تروریسم عبارت از مقاومت در برابر اشغالگری اسرائیل و مهم ترین دستاورد این اجلاس پیمان مبارزه با تروریسم بود که میان آمریکا و اسرائیل به امضاء رسید. در این اجلاس سه هدف از سوی آمریکا دنبال می شد:

۱- تحت فشار قراردادادن سوریه برای صلح با اسرائیل.

۲- مطرح کردن جریانات بنیادگرای اسلامی به عنوان خطر اصلی برای کشورهای عربی و خاورمیانه.

۳- برقراری روابط رسمی اقتصادی بین اسرائیل و کشورهای عربی به ویژه شیخ نشین های خلیج فارس.

در این میان آمریکا و اسرائیل به یکی از اهداف اصلی خود که برقراری رابطه اقتصادی اسرائیل با کشورهای عرب خاورمیانه بود دست یافتند. در این میان از طرف آمریکا طرحی تحت عنوان نقشه راه مطرح شد که هدف اصلی آن از سرگیری فرآیند صلح اعراب و اسرائیل می باشد. بر اساس این طرح ایالات متحده نقش محوری در نظارت بر اجرای روند صلح را برعهده خواهد داشت.

با توجه به روند مذاکرات صلح اعراب به این نتیجه می رسیم که آمریکا درصدد به استحاله کشاندن روند مذاکرات می باشد و همان طور که از ابتدای مذاکرات صلح به اثبات رسانیده به هیچ عنوان کشوری بی طرف نیست و بارها از اسرائیل به راه های گوناگونی دفاع کرده است (از جمله و تو کردن قطعهنامه های شورای امنیت). آمریکا نیازمند یک قدرت نظامی و متخاصم وابسته است، چون حفظ این رژیم برای آمریکا منافع کلان و استراتژیکی دارد. از جمله می توان به منافع حاصل از فروش تسلیحات و مسابقه تسلیحاتی اشاره کرد. منافع دیگر در منطقه خاورمیانه عبارتند از: تسلط بر ارتش منطقه و تداوم جریان سالم و ارزان نفت، حفظ دولت های دوست و هم پیمان منطقه ای، تقویت جایگاه منطقه ای اسرائیل، فروپاشی دولت های مخالف و به وجود آوردن یک نظام جدید منطقه ای که خود و اسرائیل در راس آن قرار داشته باشند.

۱-۵ پیشینه و سوابق تحقیق :

پیرامون موضوع موردنظر، کارهای چندی به صورت کتاب، مقاله، پایان نامه و ... صورت گرفته است که می توان به دو اثر زیر اشاره کرد :

۱- مقاله جولان کلید صلح سوریه و اسرائیل نوشته علی علیزاده. با اشاره به اختلافات سوریه و اسرائیل تنها راه صلح این دو کشور را تخلیه جولان از طرف اسرائیل می داند، در این مقاله به مسائل دیگر از جمله تأثیرات عوامل منطقه ای و بین المللی کمتر اشاره شده است.

۲- مقاله صلح دشوار سوریه و اسرائیل نوشته میراحمد معصوم زاده کیانی با بازشکافی مسائل مورد اختفا در کشور علل عدم ایجاد صلح را بر می‌شمارد و بیشتر این مقاله به انتقادات تاریخی می‌پردازد و مسائل روز را کمتر بررسی می‌کند.

۳- همچنین در مقاله منتشره در موسسه مطالعات اندیشه سازان نور این چنین آمده است، آیا یک توافق احتمالی صلح بین سوریه و اسرائیل، از اهمیت منطقه‌ای جمهوری اسلامی می‌کاهد؟ یک صلح احتمالی، نه منجر به تغییر موقعیت کنونی ایران در منطقه می‌شود و نه آنچنان که برخی از تحلیلگران پیش‌بینی می‌کنند، به آسانی منجر به دوری سوریه از ایران و یا رها کردن اتحاد استراتژیک با ایران خواهد شد، چراکه تداوم چنین اتحاد استراتژیکی در فضای سیاسی پس از بحران عراق، بیشتر مبتنی بر تلاش دو کشور برای «تعریف نقش‌های جدید منطقه‌ای» در یک «دوران انتقالی» است که از این لحاظ با توجه به موقعیت ژئواستراتژیک و توان بالای بازیگری ایران در منطقه، بیشتر به سود منافع سوریه است.

۱-۶- تعریف مفاهیم:

سیاست خارجی:

سیاست خارجی عبارت است از یک استراتژی یا یک رشته اعمال از پیش طراحی شده توسط تصمیم‌گیرندگان حکومتی که مقصود از آن دستیابی به اهدافی معین، در چارچوب کلی و در محیط جهانی و بین‌المللی است.

اسرائیل:

کشوری است که جنوب غربی آسیا و در منطقه خاورمیانه است، در شمال با لبنان، در شمال شرقی با سوریه، در شرق با اردن و در جنوب غربی با مصر مرز زمینی دارد، هم‌چنین در شرق با کرانه باختری رود اردن و در جنوب غربی با نوار غزه مجاور است، هم‌چنین از طریق دریای مدیترانه، خلیج ایلات و دریای سرخ مرز آبی دارد. ۲۲/۱۴۵ کیلومتر وسعت دارد و ۱۵۳ مین کشور جهان است و دارای یکی از پیشرفته‌ترین شبکه‌های اقتصادی دنیاست، نیروی هوایی اسرائیل، مجهزترین نیروی هوایی در منطقه خاورمیانه، با قابلیت کاملاً تهاجمی است. نیروهای دفاع اسرائیل که اسم مخفف آن به عبری «تزاخال» نامیده می‌شود، متشکل از سه نیروی زمینی، هوایی و دریایی است که زیر نظر مستقیم ستاد کل فرماندهی و عملیات اداره می‌شوند و از نظر تولید و ساخت تجهیزات نظامی، یکی

از پیشرفته‌ترین کشورهای جهان محسوب می‌شود. به نوشته هفته‌نامه دفاعی جینز اسرائیل ششمین قدرت هسته‌ای جهان محسوب می‌شود. این هفته‌نامه همچنین مدعی شده‌است که اسرائیل دارای ۱۰۰ الی ۳۰۰ کلاهک هسته‌ای است که از نظر تعداد دارا بودن کلاهک هسته‌ای با بریتانیا برابری می‌کند. اسرائیل تنها کشور کلیمی جهان نیز محسوب می‌شود.

سوریه :

جمهوری عربی سوریه در منطقه خاورمیانه و در شرق مدیترانه واقع است، از شمال با ترکیه و از غرب با اسرائیل و از جنوب با اردن و لبنان و از شرق با عراق همسایه می‌باشد و دارای بیش از ۲۰ میلیون نفر جمعیت است. سوریه تا سال ۱۹۲۰ بخشی از امپراطوری عثمانی بود، در این سال با تصویب «جامعه ملل» به همراه لبنان تحت قیمومیت استعمارگران فرانسوی قرار گرفت. در سال ۱۹۲۶ لبنان از سوریه جدا شد و در سال ۱۹۳۲ به سوریه خودمختاری داده شد. در سال ۱۹۴۱ متفقین سوریه را از اشغال آلمان نازی درآوردند و استقلال ظاهری جمهوری سوریه را اعلام داشتند و در سال ۱۹۴۳ به استقلال کامل رسید در سپتامبر ۱۹۶۱ کودتای دیگری در سوریه به وقوع پیوست و نظامیان و ماموران مصری را از سوریه بیرون راندند و متعاقب آن افسران هوادار ناصر و اعضای حزب سوسیالیستی عربی بعث سوریه کودتا کردند و سرانجام در نوامبر ۱۹۷۰ ژنرال حافظ اسد زمام امور سوریه را در دست گرفت و دست به اصلاحات اجتماعی و اقتصادی زد و رهبری حزب بعث را نیز عهده دار شد. در ۱۹۷۳ قانون اساسی جدیدی تدوین و به تصویب رسید. از سال ۲۰۰۰ میلادی و پس از فوت حافظ اسد فرزندش بشار زمام امور این کشور عربی را برعهده گرفت.

متغیرهای تحقیق :

هیچ تحقیقی بدون متغیر مستقل و وابسته معنا ندارد در واقع هر پژوهشی در صدد اثبات ارتباط علی و معلولی این دو دسته از متغیرهاست در این تحقیق؛ «تحولات داخلی سوریه و اسرائیل و برخی تحولات منطقه‌ای» متغیر مستقل بوده و «مناسبات سوریه و اسرائیل» متغیر وابسته می‌باشد.

۱-۷ روش تحقیق :

روش بکار رفته پژوهش، بر اساس ماهیت، توصیفی یا همان تحلیل ثانویه استفاده شده است.

روش گردآوری اطلاعات :

در مورد روش گردآوری اطلاعات باید گفت این پژوهش نیز همچون اکثر پژوهش های بعمل آمده در عرصه روابط بین الملل به سبب محدودیت هایی که در ماهیت این رشته است مبتنی بر منابع ثانویه و کتابخانه ای مبتنی بر کتاب، مقاله، مجله، روزنامه و سایت های اینترنتی استفاده شده است.

۸-۱ قلمرو تحقیق :

این پژوهش ده سال نیمه اول قرن بیست و یکم یعنی از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ میلادی را در بر می گیرد.

۹-۱ جنبه های نوآوری و بدیع بودن موضوع تحقیق :

در مورد جنبه های نوآوری و بدیع بودن موضوع این تحقیق می توان به ویژگی زیر اشاره نمود : توجه این اثر به مسائل روز است گرچه ما نسبت به ریشه تاریخی تحولات مورد بحث بی توجه نبوده ایم با این حال تأکید اصلی بر تحولات سال های اخیر و بررسی مسائل روز است.

۱۰-۱ محدودیت ها و مشکلات تحقیق :

به طبع هر تحقیقی با مشکلات و تنگناها و یک سری محدودیت های اجتناب ناپذیر مواجه است که از جمله می توان به مواردی اشاره نمود :

۱. محدودیت زمان

۲. عدم دسترسی به منابع و اطلاعات رسمی به دلیل امنیتی بودن موضوع

۱۱-۱ سازماندهی تحقیق :

فصل اول به کلیات تحقیق اختصاص داشته ، طرح مساله، بیان سؤال و فرضیه اصلی تحقیق، تعریف مفاهیم و متغیرها و مسائلی از این دست را در بر می گیرد. فصل دوم را به مباحث تئوریک پیرامون سیاست خارجی اختصاص داده ایم و در فصل سوم تاریخچه ای از مناسبات سوریه و اسرائیل از استقلال دو کشور و بررسی اختلافات ارضی و مرزی دو کشور (بلندی های جولان) تا به امروز

ارائه می‌پردازیم. در فصل چهارم به بررسی نقش برخی کشورهای منطقه شامل ترکیه، لبنان و عراق بر روابط سوریه و اسرائیل خواهیم پرداخت. فصل پنجم به بررسی نقش دولت‌های غربی بالخصوص آمریکا و تأثیرات جمهوری اسلامی ایران بر روابط سوریه و اسرائیل اختصاص دارد. فصل ششم تأثیر مساله فلسطین در روابط سوریه و اسرائیل بیان گردیده، مناسبات دو کشور با گروه‌های فلسطینی و موضع آنان در مورد مساله آوارگان فلسطینی بیان می‌گردد. فصل هفتم نقش عوامل داخلی تأثیرگذار بر سیاست خارجی و ساختار سیاسی سوریه بر روابط این کشور با اسرائیل و نیز نقش عوامل داخلی تأثیرگذار بر سیاست خارجی تأثیر ساختار سیاسی اسرائیل بر روابط آن کشور بر سوریه و موضع احزاب سیاسی آن کشور در قبال سوریه و مساله جولان را به بحث می‌گذارد. در خاتمه به جمع‌بندی مباحث مطروحه در فصول مختلف و تجزیه و تحلیل آنها و به ارائه نتیجه‌گیری از بحث می‌پردازیم.

فصل دوم:

بحث نظری پیرامون عوامل موثر بر سیاست خارجی